

ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти»

ДОШКІЛЯ.UA

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ БЮЛЕТЕНЬ

**ТЕМА
НОМЕРА:**

Світ творчості дитини

ВИХІДНІ ВІДОМОСТІ

Дошкілля.UA

№ 6/2025

Виходить шість разів на рік

Засновник, видавець

Всеукраїнська громадська організація
«Асоціація працівників дошкільної освіти»

E-mail: dohkily@gmail.com

Відповідальна за випуск

Терещенко Ірина

Над випуском працювали

Болотова Оксана,
Страхонюк Оксана

У виданні використано ілюстрації з сайту
canva.com

Фото, що на обкладинці, надіслала
Тетяна Попова, ДНЗ № 31 «Ягідка»,
м. Суми

4 Як стати автором бюлетеня
5 Ірина Терещенко. Слово до читачів

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**
6 Інна Кондратець
Літературні ігри як засіб дитячої
творчості й підтримки стійкого інтересу
до книг у дітей старшого дошкільного
віку

ПРОФЕСІЙНА СКРИНЬКА
11 Людмила Колесник, Юлія Ніколаєнко
Зенарт — техніка малювання для
зняття емоційної напруги

13 Світлана Терещук
Як гра з LEGO допомагає дитині
зростати

ІГРОТЕКА
15 Тетяна Гавриш
Body Percussion та музикограма:
інтерактивні техніки для розвитку ритму

ПАЛІТРА МАЙСТЕРНОСТІ
18 Любов Громакова
Використання пластилінографії як
ефективного засобу розвитку творчості
у дітей дошкільного віку

20 Євгенія Міщук
Маленькі кухарчуки, або Перші кроки
дошкільника до заняття кулінарією

БАТЬКІВСЬКА ВІТАЛЬНЯ
22 Ірина Терещенко
Накриваємо стіл вдома разом

**СТОРІНКАМИ ІСТОРІЇ
АСОЦІАЦІЇ**
23 Лариса Колесник
Дошкільна спільнота Буковини: зустріч,
що надихає і захоплює

ПЕРЛИНКИ ТВОРЧОСТІ
26 Ірина Ганджій
Як створити ангелика з кукурудзяного
листа

ЗАПИТАННЯ — ВІДПОВІДЬ
27 Сергій Борисенко
Чи може особа з дипломом із
спеціальністю «Початкова освіта.
Англійська мова» працювати вчителем
англійської мови в закладі дошкільної
освіти

28 Чи можна створити атестаційну комісію
I рівня у закладі освіти, в якому працює
15 педагогічних працівників, але один із
них знаходиться у відпустці по догляду
за дитиною

ПОДАРУНОК ВІД ПЕДАГОГА
29 Олена Міхалець
Художня література як інструмент
формування культури ментального
здоров'я дошкільників

30 Світлана Федорова-Кірошка
Казка про доброго ведмедика Тедді

БІБЛІОГРАФІЧНА ДОВІДКА
31 Тематичний покажчик публікацій
інформаційного електронного бюлетеня
«Дошкілля.UA» у 2025 році

ЯК СТАТИ АВТОРОМ БЮЛЕТЕНЯ

До бюлетеня приймаються:

- статті;
- описи роботи за методичними посібниками (авторськими, комбінаторними, модифікаційними тощо);
- інші авторські розробки (квести, планування, тематичні тижні тощо), крім конспектів занять.

Вимоги до оформлення матеріалів:

- матеріали подаються українською мовою;
- увесь текст подається в електронному варіанті, написаному в текстових редакторах «Microsoft Word» (формат DOCX) або «Google Документи» (з активним посиланням на документ і відкритим доступом для його редагування), кегль – 14 пт, шрифт: Times New Roman;
- фото та ілюстративні матеріали – окремими файлами у форматі JPEG, розміром не менше ніж 800×600, лише у горизонтальному форматі;
- розміри полів: ліве – 25–30 мм; праве – 15 мм; верхнє – 20 мм; нижнє – 20 мм;
- текст друкується через мікрядковий інтервал – 1;
- заголовки і виділені слова не підкреслюються;
- текстовий матеріал може поділятися на частини, розділи, підрозділи, пункти і підпункти;
- таблиці, рисунки подаються на окремих аркушах. Кожен рисунок повинен мати підпис, кожна таблиця – заголовок;
- оптимальний обсяг матеріалу – до 8 сторінок;
- використовуються парні лапки («»), при наборі тексту слід розрізняти символи дефісу (–) і тире (—);
- посилання на використані джерела оформляється згідно з вимогами ДСТУ; окремим документом у форматі jpeg надається портретне фото (Додаток 1).

Матеріали необхідно надіслати електронною поштою на скриньку редакції dohkily@gmail.com

- Разом із надісланими матеріалами необхідно надати Згоду автора(ів) на публікацію (Додаток 2);
- передрук матеріалів, а також використання їх у будь-якому форматі, зокрема в електронних ЗМІ, не допускається;
- редакція залишає за собою право на редагування та скорочення прийнятих до друку матеріалів;
- думка редакції може не збігатися з думкою автора(ів);
- гонорари за публікації не виплачуються.

Завантажити

ЗАУВАГА!

- Якщо автором є окремий педагог чи експерт, то Згоду дає він.
- Якщо колектив закладу, то – керівник чи педагогічна рада.
- Якщо керівник, то його особиста Згода.
- Якщо досвід роботи міста, то – або управління освіти чи центр професійного розвитку педагогічних працівників.

СЛОВО ДО ЧИТАЧІВ

Шановні колеги!

Світ творчості дитини надзвичайно багатогранний. Він немов мозаїка, гармонійно викладена з кольорових каменів.

Дитяча творчість інтегрує у собі: здивування, захоплення, свободу вибору, самовираження, емоційне переживання, задоволення від творчого процесу.

Дорослий у цій діяльності, поряд із дитиною, сприяє атмосфері спілкування, пізнання, ініціативності.

Важливо підтримувати прагнення дошкільників у створенні художніх, конструктивних, літературних образів у різний спосіб, спонукати їх віднаходити відповіді на рефлексійно-творчі запитання тощо.

Запрошуємо вас до читання, і як-то кажуть, обрати на свій колір і смак — цікаві теми, які будуть корисні у професійній та повсякденній роботі.

З повагою Ірина ТЕРЕЩЕНКО

ЛІТЕРАТУРНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ Й ПІДТРИМКИ СТІЙКОГО ІНТЕРЕСУ ДО КНИГ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ірина КОНДРАТЕЦЬ,
доцент кафедри дошкільної освіти
Факультету педагогічної освіти
Київського національного університету
імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук

Стаття розкриває питання використання літературних ігор як засобу дитячої творчості й підтримки стійкого інтересу до книг у дітей старшого дошкільного віку.

Надано практичні рекомендації щодо застосування літературних ігор та спонукання дітей до творення власних ігор у різних формах дитячої життєдіяльності: під час ранкових зустрічей; прогулянки; СХД, літературних проєктів.

Думай про смисли, слова прийдуть самі...

Льюїс Керрол

Якщо ви, шановні читачі й читачки, готові до відвертої розмови про статистику й динаміку в дошкільці, якщо вмотивовані до саморефлексії стосовно планування і здійснення літературної діяльності дітей дошкільного віку, якщо вас цікавить момент творчості дитини та втілення результатів творчого самовираження в конкретних «продуктах», що наповняють потім розвивальний простір групової кімнати в дитсадку, – тоді ця стаття для вас.

У дошкільній освіті, як і освіті загалом, існує, на жаль, система патернів (англ. pattern – «зразок, шаблон; форма, модель; схема, діаграма» – шаблон, закономірності, елементи, що повторюються), які стосуються, зокрема механізмів:

1) реалізації творчого потенціалу дітей;

2) наповнення предметно-ігрового середовища в закладі дошкільної освіти.

Чомусь переважна більшість педагогів переконані, що творчий потенціал дитини найяскравіше проявляється в мистецьких видах діяльності: малюванні, ліпленні, аплікації, вокалі, музично-ритмічних рухах, театральних інсценівках і етюдах. І зовсім забули про неймовірну здатність дітлахів придумувати ігри та їхній небуденний інтерес до цього заняття.

Принаймні, досі дуже гарно пам'ятаю, як щоранку, моя п'ятирічна дочка дорогою до дитсадка (шлях тривав 25 хвилин, тож часу було більш, ніж достатньо) розповідала, яку я можу запропонувати гру своїм вихованцем з певної теми.

Це була не просто пропозиція «пограй-но!», це був справжній майстер-клас за класичною структурою: озвучення ідеї, перелік засобів для її втілення та... закріплення МНОЮ почутого. І це було найцікавішим, найжвавішим і найкумеднішим моментом. Бо насправді, я не завжди уважно слухала, що там щобче моя малеча, позаяк думки були зайняті переважно обдумуванням перебігу проєктованого заняття з дітьми (вихователькою, я в ті роки теж, як і багато з нас, помилково вважала, що саме заняття – основне, що потрібно було ретельно продумати на день). До реальності мене повертав доньчин строгий голос: «Усе запам'ятала? Тепер повтори!». І я тоді викручувалась, як могла... Або чесно зізнавалась, що проспала.

Мета наведеної історії така: діти дошкільного віку – це великі вигадники й фантазери, які можуть намудрувати як художній текст (від вірша до казки чи оповідки),

Надіслала Вікторія Хропата, м. Славутич, Київська обл.

так і будь-яку гру створити. То чому ж не підтримати їх у цьому виді творчості, злегка спрямовуючи у відповідний бік?

Для цього забезпечимо лише чотири умови:

1. демонстрація педагогом власного інтересу до літературної діяльності й систематична «підлітка» дитячого інтересу до книжок;
2. показ орієнтовних моделей літературних ігор у різних формах взаємодії з дітьми;
3. надання свободи й належної уваги та поваги виявам творчості кожної дитини;
4. популяризація і презентація дитячої «ігрової продукції»: в ігровому середовищі, літературній діяльності з дітьми, комунікації з колегами-педагогами й батьками.

Розкриємо кожну умову більш ретельно.

Перша умова – демонстрація педагогом власного інтересу до літературної діяльності й систематична «підлітка» дитячого інтересу до книжок. Загальновідомо: байдужий педагог навряд чи зможе надихнути чимось конкретним своїх вихованців. І тільки власні захват, захопленість, щира зацікавленість (у нашому випадку – читанням, книжковими фестивалями і ярмарками, літературними новинками, відаюванням книгарень і бібліотек тощо) можуть запалити вогник дитячого інтересу й підтримувати його.

Інтерес – то цікавий феномен... Словники трактують інтерес як: «емоційний вияв пізнавальних потреб людини, що є дуже важливим для формування різноманітних навичок та інтелекту; це ставлення людини до чогось, що виражає її увагу та зацікавлення,

Надіслала Юлія Бикова, м. Славутин, Київська обл.

може бути емоційним проявом пізнавальних потреб або прагненням отримати користь».

Зрозуміло, що дитячий інтерес формується на основі віку дитини, її статі, стану здоров'я, життєвого й родинного досвіду та традицій, національної й культурної приналежності.

Основний маркер дитячого інтересу — пізнавальна спрямованість, яка супроводжується задоволенням від процесу пошуку й відкриттів, дослідження або діяльності. Інтерес проявляється у позитивному ставленні дитини до об'єкта та насолоді чи захваті від результатів діяльності, що пов'язана з ним.

Дитячий інтерес до книжки пов'язаний, як і більшість видів дитячої діяльності, з багатократністю, постійністю, системністю й стійкою звичкою. Малюки люблять те, що багато разів робили: декламували вірші, вивчені до святкового ранку, виконували ранкову гімнастику чи співали улюблену пісню тощо.

Дитячий інтерес до книжки визначаємо в декількох векторах:

- яскраві обкладинка та ілюстрації в книжці;
- цікаве оформлення книжки (книжка-вічка, книжка з прорізами, книжка-театр, книжка-вертушка, книжка-підвіска, книжка на липучках, книжка з ігровим задумом, книжка-панорама, книжка-витівка, книжка-фігура, книжка-ширмочка («гармошка»), книжка-скульптура, папбук, інтерактивна книжка тощо);
- процес слухання художніх текстів;
- процес тактильної близькості та уваги з боку дорослого під час читання;
- спільна з дорослим діяльність за книжкою (розглядання ілюстрацій, відповіді на запитання, розв'язання інтерактивних завдань та ін.).

Дитячий інтерес, певно, нагадує пташку, позаяк попохливий, нестійкий, із короткотривалою концентрацією і увагою, зосереджений на яскравих образах, радше на динаміці, ніж на статичні об'єкти, часто на формі, а не на змісті. І лише від дорослих — педагогів і батьків — залежить якість і різноманітність «корму» для інтересу-пташки, особливості простору й чинники турботливого й професійного догляду.

Друга умова для реалізації дитячої творчості в літературному контексті — це показ вихователем орієнтованих моделей літературних ігор у різних формах взаємодії з дітьми.

Літературна гра — особливий вид гри, що використовує літературний матеріал у поєднанні з ігровими елементами для стимулювання читачької активності й

інтересу; поглиблює уявлення про твори, художні тексти й письменників; розвиває уяву, пам'ять, винахідливість та естетичний смак.

Ми визначаємо види літературних ігор за різними критеріями.

За форматом:

- усні ігри;
- з картками;
- з іграшками / предметами;
- ілюстративні;
- графічні;
- настільні ігри;
- комп'ютерні ігри.

За літературними жанрами:

- ігри з використанням назв, персонажів, сюжетів казок;
- ігри з використанням назв, персонажів, сюжетів оповідань;
- ігри з віршованими текстами;
- ігри з малими формами фольклору.

За метою:

- репродуктивні (відтворення назв творів, імен персонажів та їхніх характерних дій та ознак; пісеньки та образні вислови персонажів творів; структура твору й сюжетні особливості);
- творчі (складання дітьми разом із дорослими віршів; створення авторських загадок, забавлянок, казок і оповідань, придумування нових фіналів до казок і оповідань).

У площині нашої статті творчість дітей може стосуватись як так званих репродуктивних літературних ігор, так і власне самотворчих. Про це розповімо далі.

Літературна гра може проводитись у формі дидактичної або настільної гри, ігрової ситуації, ігрової вправи, театрального епіоду або рольової гри, літературної вікторини або батлів (змагань).

Третя умова «надання свободи й належної уваги та поваги виявам творчості кожної дитини». Вона реалізується тоді, коли:

а) вихователька достатньо мобільна і обирає золоту середину між програмним забезпеченням, запитом батьків і виховними потребами дітей.

Принагідно зауважимо: літературні ігри — це той вид діяльності, який з першого погляду дитячу увагу може й не привернути, позаяк для них дуже важливий один момент: упізнаваність знайомих персонажів, образів, слів і фраз.

Що стосується батьків, то літературні ігри — це останнє, що вони оберуть для успішного розвитку своєї дитини. На жаль, це — факт (навіть незважаючи на значне зростання прихильників книжкових фестивалів, виставок і ярмарків, які систематично проводять у різних містах України). Проте це не означає, що й педагоги мають відкинути ігрову літературну діяльність, бо ж хто, як не ми, знаємо про потужний потенціал літературних ігор як основи для закладання читачької, мовленнєвої, емоційної й загальної культури; образного, асоціативного, логічного, критичного, рефлексійного мислення.

б) вихователька здатна бачити індивідуальну траєкторію розвитку кожного вихованця / вихованки, а отже, майстерно використовувати систему завдань так, щоби чергувати знайоме — незнайоме, легке — складне,

цікаве — ще цікавіше.

Уміти «піднімати планку» для кожної особистості, урахувавши генетичні задатки, потенціал дитини, темперамент, сферу інтересів — то велике педагогічне мистецтво!

в) вихователька спроможна окрилити словами й підтримати дитячі наміри, надихнути на творчість і разом порадіти за результати (якими би вони не виявились).

І тут, як то кажуть важливо не передати меду куті. Тобто бути ширими й максимально правдивими в підбиранні заохочувальних слів для кожної окремої дитини. Коли ми детально висвітлювали питання грамотної й конструктивної похвали на адресу дітей дошкільного віку (у науковій статті «Вербальні заохочення як ефективний засіб формування впевненості у дітей дошкільного віку»).

Наразі лише зауважимо: за Олександром Музиною, дитина має бути номером один декілька разів у якійсь конкретній ситуації успіху. Вихователю потрібно до «списку важливих видів діяльності» додати літературну й подарувати можливість кожній дитині проявитися там, самовиразитись, стати номером один і безперечним чемпіоном або «світлою головою наших часів». Надання свободи, увага і повага до результатів дитячих витворів у літературній діяльності («Як класно це ти придумав!», «Мені цікава твоя думка!», «Як це ти до такого додумався?!», «Зверніть увагу, діти, як цікаво придумано!», «Ти подарував нам незабутні хвилини!», «Твоя гра нас дуже розважила!» тощо) подарують крила й надихнуть на створення безлічі літературних ігор.

Четверта умова: популяризація і презентація дитячої «ігрової продукції»: в ігровому середовищі, літературній діяльності з дітьми, комунікації з колегами-педагогами й батьками.

Згідно із сучасними тенденціями в суспільстві й психолого-педагогічній сфері зокрема, акцентуація йде більше на ПРОЦЕС, а не стільки на результати певної діяльності. Змінились стереотипи у навчанні дітей дошкільного віку певних умінь і навичок: замість «головне — результат!», у пріоритеті процес. Став важливим сам перебіг опанування дітьми певними уявленнями та компетентностями — емоційний стан дитини, зміст її діяльності, послідовність дій і логічного мислення. Результат залишився, звісно, бажаним, але не принципово важливим (порівняно з фокусом уваги на процес).

Суттєвим чинником наразі є презентація результатів різним категоріям учасників освітнього процесу, популяризація «продукту» дитячої діяльності. І це легко пояснюється: дитині вкрай важливо усвідомлювати вагу того, що вона робить; набувати впевненості завдяки

інтересу різних людей до її діяльності, почутих коментарів і заохочувальних слів. У цій ситуації звертаємо увагу на один момент: мета демонстрації «продуктів» дитячої діяльності, у нашому випадку літературних ігор, не в тому, щоб наговорити компліментів, а в тому, щоби ПІДКРЕСЛИТИ значущість створених ігор (скажімо так: «Тепер малюки молодшої групи дуже добре розбиратимуться в народних казках, завдяки твоїй грі»; «Твоя настільна гра дуже допоможе тобі й твоїм одногрупникам запам'ятати персонажів казок Зірки Мензатюки»; «Ти навчився швидко придумувати різні усні літературні ігри — це тобі дуже допоможе в школі» та ін.)

А тепер — конкретно про те, як вихователі здійснювати психолого-педагогічний супровід дитячої творчості в літературній діяльності, зокрема, у старшій групі. Вихованці, за грамотного й цілеспрямованого планування літературної діяльності в молодшій і середній групах, уже мають поняття про різні види літературних ігор / вправ і досвід розв'язання відповідних творчих завдань, які розвивають асоціативне, образне, логічне й критичне мислення. На кшталт: «З якої казки / оповідання / вірша слова (речі, пісеньки, квіти тощо)», «Продовж пісеньку казкового персонажа», «З якого твору слова», «Знайди помилку в назві казки / оповідання», «Шифрувальники» (ойдетика / мнемотехніка), «Упізнай персонажа твору» (рольовий етюд), «З якого твору загубились речі?», «Збери книжечку за ілюстраціями», «Знайди пару» (персонаж і речі); «Підбери «хвостик» до слова (рими); «Продовж пісню казкового персонажа своїми словами», «Салат казок», «ТакНітка», «казка по колу», «Нумо станемо творити (новий фінал до казки / оповідання)» та ін.

Отже, у старшій групі сміливо можна пропонувати створювати подібні ігри за аналогією до творів, які давно знайомі, і з якими лише ознайомились.

Це доцільно робити:

1) під час ранкової зустрічі дітей.

Скажімо, у діалозі з певною дитиною і за персонального доручення стосовно літературної гри.

Ситуації: «Вихователька сидить у задумі над чистим аркушем паперу. Заходить дитина у групу, підходить і запитує:

— Маріє Іванівно, що Ви робите?

— Та от, Максимко, думаю, яку цікаву гру придумати до сьогоднішньої теми про сучасні казки. Допоможеш?

Або: зранку мама приводить хлопчика до групи. Вихователька звертається до нього: «Семенко, як же я на тебе чекала! Бо ж тільки ти можеш мені допомогти придумати класну літературну гру на сьогоднішнє: «Ранкове коло?»».

Чи варто говорити (?), що імена дітей-помічників обов'язково згадуються педагогом потім як серед однолітків, так і в інформації «Як пройшов наш день?» у «Батьківському осередку». І це той випадок, який стосується кейсів, що описують американські й європейські психологи, коли наполягають: не варто часто хвалити дітей. Інколи достатньо слів «дякую», «дуже вдячна, ти мене виручив». А якщо все ж хочеться підтримати дитину заохочувальними фразами, то вони можуть бути такими: «Ти — моя палочка-виручалочка», «Ти — мій рятівник», «Ти — наша спасителька».

Надіслала Тетяна Масютіна, м. Суми

2) під час освітньої взаємодії з дітьми.

Освітня взаємодія з дітьми – це сучасний вербальний (словесний) заміник традиційному поняттю «заняття». Зрозуміло, що зазвичай мова прагне до максимального скорочення, лаконічності й застосування мінімальної кількості звуків у слові, слів у реченні (звідси – усичення мовленнєвих форм, таке поширене у молодіжному сленгу та розмовному стилі: ноут, комп, фан та ін.). У нашому випадку маємо протилежне: замість одного слова наука пропонує три. І, звісно, це викликає опір із боку вихователів: «чого ради маю відмовлятися від такого звичного, рідного, знайомого слова «заняття»?».

Річ у тім, що кожна назва суспільних явищ, професійних зокрема, відображає сутність, сенси й дії людини всередині означеного явища. Заняття в закладі дошкільної освіти завжди було аллюзією на урок у школі: структуру й формат (ігровий прийом переважно загадка; новий матеріал, підсумки), стиль спілкування дорослого і дітей (монолог педагога, запитання – відповідь, «скажіть мені»), пріоритети – навчальна діяльність. Запити й потреби сучасних дітей дошкільного віку змінилися, як змінився й погляд на дошкілля. Зараз – це самодостатня ланка освіти, а не лише «маленька школа» чи стартовий майданчик для підготовки майбутніх школярів. Тож мають змінитись і підходи до планування й проведення заняття.

Логічними будуть організація З ДІТЬМИ (не ДЛЯ дітей) подорожей, квестів, діалогів і полілогів, художньо-педагогічного спілкування та ін., які одним словом називаємо «формами освітньої взаємодії з дітьми». Акцент – не навчання, а на розвиток. Не на «натаскування» на знання, а на взаємодію.

Отже, літературні ігри під час освітніх форм взаємодії з дітьми.

На жаль, фронтальна форма спілкування з дітьми в закладі дошкільної освіти досі залишається пріоритетною. І лише невелика частина вихователів застосовують індивідуальну, парну або групову форми взаємодії.

Як можна використати творчий потенціал окремих дітей так, щоби тримати їхній інтерес до літературної діяльності та потрібну їм планку, поки решта буде «доходити» до власних уявлень стосовно юнковок, творів, текстів, сенсів і мови в них – у своєму темпі й згідно зі своїми стартовими можливостями? Дуже просто: систематично планувати цей вид активностей у своєму алгоритмі до освітньої взаємодії з дітьми.

Після основної частини, «золотого часу» дитячого сприймання вихователь пропонує дітям особистісно зорієнтовані завдання – індивідуальні, парні, групові. Скажімо, це можуть бути творчі пропозиції: «Зашифруйте за допомогою геометричних фігур назву твору», «Придумайте ребус, в якому зашифровано ім'я персонажа твору», «Складіть мнемотехнічний ланцюжок / квадрат, в якому асоціативними образами зашифруєте назву літературного твору» та ін.

Примітка. До «золотого часу» дитячого сприймання під час освітніх форм взаємодії входять: 1) «мозковий штурм» на відтворення та закріплення знайомого матеріалу, повідомлення нового матеріалу;

2) обговорення прочитаного твору (радімо вперше знайомити із твором не під час освітньої взаємодії, а, наприклад, увечері, під час «філософських годин» (стаття про означену форму спілкування з дітьми й художніми текстами «Читання з продовженням, або Філософські

Надіслала Тетяна Масютна, м. Суми

години з дітьми». Позаяк після першого слухання твору вихованці навряд чи можуть відповісти на підготовлені вихователем небанальні, незвичні запитання. Запитання такого стибу: рефлексійні: «А в тебе були подібні ситуації, як у персонажа оповідання?», «Який вчинок персонажа твору тебе засмутив / роззлив?»; евристично-пошукові: «Навіщо персонаж твору вчинив так, як вчинив (-ла)?», «Чому фінал казки / оповідання саме такий?»; творчо-рефлексійні: «Якби ти був чарівником, як ти допоміг би персонажам твору?», «Якби ти була на місці персонажа твору, як вчинила б ти?» ін.).

3) під час ігор на прогулянці.

Застосовуючи принцип інтеграції, вихователь може ненав'язливо, але наполегливо й систематично, червоною ниткою, вплітати літературний контекст у закріплення знань дітей про предметний, соціальний, природний і сенсорно-пізнавальний простори, а також уявлення про себе (у контексті формування особистісної компетентності). Наприклад, літературні вправи:

- при спостереженні за деревами, кущами, квітами «У якому творі згадується дуб / береза / клен / калина / вишнина / ромашка та ін.» (варіанти: «Підбіжи до того дерева, куща, квітки, якщо згадав (-ла) літературний твір, в яких вони згадуються»);
- закріплення числових порядків: «Упізнай аналогію між назвою твору та «зашифрованим рослинним кодом» («Три клени» / «Троє поросят»; «Три горіхи» / «Три горішки для Попелюшки»; «Дуб і сім хризантем» / «Вовк і семеро козенят» тощо);
- закріплення мовленнєвих навичок: «Назва якого об'єкта на нашому майданчику починається з того ж звуку, що і назва відомого нам твору?» (варіант: «Який об'єкт на нашому майданчику починається з того ж звуку, що і твоє ім'я та ім'я будь-якого персонажу літературного твору?»; «Який об'єкт на нашому майданчику має такі ж характерні ознаки, як і персонажі / предмети творів, які ми знаємо?» (ознаки: висота, ширина, довжина, фактура, колір) та ін.

Як бачите, запропонований нами опосередкований формат застосування художніх творів передбачає не пасивне слухання тексту, який читає чи декламує вихователь, «прив'язуючи» до спостереження за певним об'єктом довкілля, а дає змогу дітям займати активну позицію й самим творити мереживо власних уявлень, знань і умінь.

Примітка. Безпосередній спосіб ознайомлення з літературою здійснюється під час освітніх форм взаємодії з дітьми та «філософських годин» – читання з

продовженням, коментуванням і рефлексуванням. Бажаємо, щоби відсоток його використання порівняно з опосередкованим був у співвідношенні 70% на 30%: так зберемо інтерес, пістатне ставлення до художнього тексту і його сенсів.

4) під час СХД.

Самостійно-художня діяльність — це той вид діяльності, який необхідний для гармонійного перебування дітей у закладі дошкільної освіти. Він втілює принцип особистісно зорієнтованого розвитку й забезпечення свободи вибору, яку вкрай необхідно підтримувати в дитячих особистостях. Але парадокс у тому, що саме такий вид діяльності, у грамотно структурованому його втіленні (наявність 4-х центрів: художньо-продуктивна діяльність (малювання, ліплення, аплікація, колаж); літературне образотворення (створення авторських віршів і декламування; створення й розповідання власних казок; коментоване ілюстрування художніх текстів — своїх чи письменницьких; створення літературних ігор та ін.); театралізоване образотворення (інсценування, інтонаційні та пластичні етюди, виготовлення костюмів і підготовка афіш та ін.); музика (оркестр, виготовлення музичних інструментів, слухання музики, хор, складання пісень та ін.), відсутній, на жаль, у практиці закладу дошкільної освіти.

Продемонструємо, які можливості в контексті нашої теми дарує «літературний центр». У старшій групі діти здатні САМОСТІЙНО обирати вид активностей, якими займатимуться в другу половину дня, залежно від того, чим вихователь наситив матеріали відповідних осередків.

Для спонукання до розгортання або творення нових літературних ігор дорослий може приготувати такі матеріали (або покласти на видне місце), за потребою, підказавши, як вони допоможуть при створенні літературних ігор:

- знайому, але давно нечитану книжку.

Книжка може спонукати дітей до створення різних літературних ігор — усних або із картками / іграшками «Четвертий зайвий: якого предмета не було в творі?».

- альбом з ілюстраціями.

Літературні вправи з ілюстраціями («Наведи лад», «Що зайве?» та ін.) допоможуть закріпити знання про сюжети конкретних творів:

- чисті картки (для створення «графічних шифрів» до художніх творів);
- скриньку.

Діти можуть назбирати в скриньку різні предмети в груповому приміщенні й самостійно розіграти гру «Упізнай, з якого літературного твору предмет» (зауважимо, що літературний твір може бути не лише прозовим, а й віршованим, включаючи малі форми фольклору).

Очевидно, що вихованці можуть скористатись атрибутикою театрального осередку, організовуючи інтонаційні та пантомімічні етюди, «літературні загадки».

5) під час літературних проєктів.

Літературні проєкти — унікальна форма взаємодії дітей, батьків і педагогів, яка надає можливість у відповідних умовах і поетапно здобувати новий практичний досвід евристично-пошуковим шляхом, незвичними методами й прийомами, що спрямовані на отримання конкретного результату (проєктного продукту).

Надіслала Тетяна Масотіна, м. Суми

Монолітературні проєкти передбачають ознайомлення педагогів, дітей і батьків з одним літературним твором: його смислами; авторською позицією стосовно персонажів і описаних ситуацій; мовним багатством (словник, метафори, стилістичні слова та ін.). Полілітературні: тематичний (проєкт ознайомлює з декількома літературними творами) і персоналізований (ознайомлює з літературними творами одного письменника в контексті однієї теми).

Саме літературний проєкт надає прекрасні можливості для створення ще одного виду літературних ігор, ефективного для закріплення літературного матеріалу — настільні ігри. І це може якраз стати «продуктом» проєкту, його процесом і результатом.

Настільна гра — вид гри, яка передбачає ігрове поле, фішки, кубик, командних гравців. Ігрове поле настільних літературних ігор може стосуватися як окремого художнього твору, так і групи творів, об'єднаних за жанрами (казки, вірші, оповідання) чи творчістю одного письменника. Очевидно, що «продуктом» літературного проєкту можуть стати й інші види літературних ігор, втілених у різних формах: картках, зафільмованих, створених за допомогою цифрових технологій.

Власне, за бажання, вихователів завжди можна знайти час, місце і можливості для творення літературних ігор.

На початках це робиться з ініціативи й за підтримки дорослого. А потім — діти із задоволенням це використовують самостійно під час власних активностей чи сюжетно-рольових ігор (збагачення й оновлення змісту яких — теж потужна педагогічна задача): «Літературний вечір у бібліотеці», «Літературна кав'ярня із секретиками», «Зустріч із письменниками в музеї літератури», «Книжковий фестиваль», «Літературна вітальня для малюків у дитсадку» та ін.

Маємо сподівання, що наші розмісли та наші пропозиції стосовно літературних ігор зокрема, і творчого інтересу дітей старшого дошкільного віку загалом, були цікавими й корисними.

Літературна діяльність, яка вміщує культурологічні, антропологічні та націоналістичні сенси, має зайняти важливе місце в житті дітей, бо лише так ми зможемо виграти війну (у нашого ворога та штучного інтелекту) за мізки й душі молодого покоління.